

Een nieuwe renspin voor Nederland: *Philodromus fuscomarginatus* (Araneae: Philodromidae)

Marc de Winkel
Jinze Noordijk

TREFWOORDEN

Boomstammen, faunistiek, hogere zandgronden, *Pinus sylvestris*

Entomologische Berichten 74 (5): 180-186

Sinds 2010 verschijnen er op internet foto's van *Philodromus fuscomarginatus* uit het oosten van Nederland. Deze renspin was nog niet voor onze fauna bekend. In 2013 en 2014 werden op enkele vindplaatsen individuen verzameld om onder te brengen in de collectie van Naturalis Biodiversity Center en zo de soort adequaat te documenteren voor ons land. In dit artikel bespreken we de determinatie, het areaal, de biotoop en de leefwijze van deze spin. *Philodromus fuscomarginatus* is nu bekend uit de omgeving van Ommen, de Sallandse Heuvelrug, Twente en de zuidelijke Veluwe en leeft in bosranden en open bossen op door de zon beschenen boomstammen van grove den. Het lichaam is hier perfect aan aangepast, omdat zowel de oranje als grijze kleur kan zorgen voor een goede camouflage op de stam. Bovendien is het lichaam erg afgeplat, zodat de spin zich kan verschuilen achter loszittende schors en in spleten. Op de stam en onder de schors wordt gejaagd op kleine prooidieren. Jonge spinnen komen in de zomer uit het ei en zijn in het (vroeg) voorjaar van het jaar erop volwassen.

Inleiding

Philodromus fuscomarginatus (De Geer) is een renspin met een vrij groot areaal dat zich uitspreidt van West-Europa tot in Rusland, maar was nog niet uit Nederland bekend (Platnick 2014, Van Helsdingen 2014). De spin komt voor van Frankrijk en Italië in het zuiden, tot Noorwegen, Finland en Rusland in het noorden en Bulgarije in het zuidoosten. Uit België, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken zijn geen waarnemingen bekend. De bij ons land dichtstbijzijnde vindplaatsen in Duitsland waren niet ver van de grens verwijderd. De spin kon dan ook verwacht worden als aanvulling van de Nederlandse fauna (Roberts 1995).

Sinds het voorjaar van 2010 worden er foto's van *Ph. fuscomarginatus* op de website Waarneming.nl geplaatst. Op 6 april 2013 vond de eerste auteur deze soort op de Veluwezoom. Om het voorkomen van *Ph. fuscomarginatus* in Nederland goed te documenteren, besloten wij om collectiemateriaal te verzamelen en de soort formeel op naam te brengen aan de hand van de mannelijke palp en de epigyne. Daarnaast zijn op de Veluwezoom veel observaties gedaan aan de biotoop, de leefwijze en het gedrag.

Uiterlijk

De lichaamsvorm van *Ph. fuscomarginatus* wijkt niet veel af van die van andere *Philodromus*-soorten. Opvallend aan *Ph. fuscomarginatus* is het platte lichaam en de vaak prachtige feloranje kleur. Juvenielen zijn van grijsbruin tot feloranje gekleurd. Na de laatste vervelling kleuren de mannetjes grijs, terwijl de

vrouwtjes bruin tot feloranje blijven (figuur 1-2). De spinnen zijn vrij egaal van kleur, met soms vage bruine banden op de poten, twee vage lengtestrepen op het achterlijf en een donkerder rand aan het uiteinde van het achterlijf. Soms is de hartvlek (de langwerpige vlek die bij veel spinnen vooraan op het achterlijf, boven het hart, te zien is) iets donkerder dan de rest van het abdomen. *Philodromus fuscomarginatus* is de enige Nederlandse *Philodromus*-soort zonder een duidelijke lichaamstekening en dus met een egale kleur. De lichaamslengte is 6 á 7 mm bij volwassenen van beide seksen.

Muster (2009) plaatst *Ph. fuscomarginatus* op basis van morfologische kenmerken in het subgenus *Artanus*, gekenmerkt door met name overeenkomsten in het uiterlijk van de epigynes en mannelijke palpen. Hoewel de epigyne binnen *Ph. fuscomarginatus* variabel is, is deze wel karakteristiek voor de soort (figuur 3, Aakra 2000, Muster 2009, Roberts 1995). Ook de mannelijke palp is goed te gebruiken als determinatiekenmerk, vooral de twee dunne tibia-apofyses sluiten andere Europese *Philodromus*-soorten uit, behalve *Ph. femurostriatus* Muster die alleen uit Turkije bekend is (Muster 2009, Roberts 1995).

Vindplaatsen in Nederland

Philodromus fuscomarginatus werd op 17 maart 2010 voor het eerst fotografisch vastgelegd voor ons land door Henk Soepen-berg op Landgoed Junne bij Ommen. Hij trof de soort op meer plekken in Overijssel aan, en andere waarnemers zetten de soort in zuidelijkere gebieden op de foto. Het resultaat is dat

1. Mannetjes van *Philodromus fuscomarginatus*: (a) fel oranje juveniel, Veluwezoom, Koolhof, 8.iii.2014 en (b) een grijs volwassen exemplaar, Veluwezoom (Koolhof), 9.v.2013. Foto's: Marc de Winkel

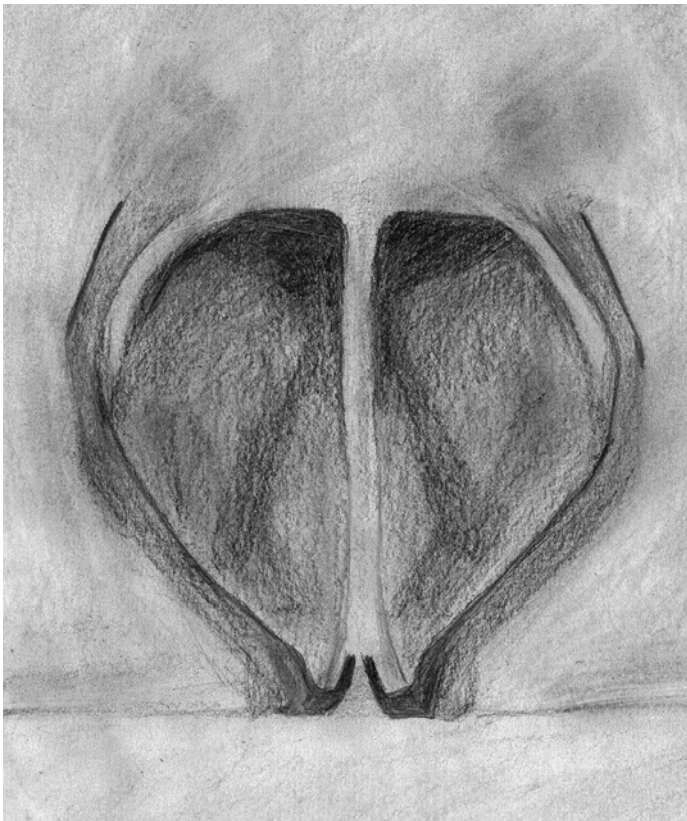
1. Males of *Philodromus fuscomarginatus*: (a) a bright orange juvenile, Veluwezoom, Koolhof, 8.iii.2014 and (b) a grey adult, Veluwezoom (Koolhof), 9.v.2013.

2. Volwassen vrouwtje van *Philodromus fuscomarginatus*, Veluwezoom (Koolhof), 20.iv.2013. Foto: Marc de Winkel

2. Adult female of *Philodromus fuscomarginatus*, Veluwezoom (Koolhof), 20.iv.2013.

3. Epigyne zonder haren van *Philodromus fuscomarginatus*. Veluwezoom (Koolhof), 30.x.2013 (opgekweekt tot volwassen stadium). Tekening: Jinze Noordijk

3. Epigyne, hairs omitted, of *Philodromus fuscomarginatus*. Veluwezoom (Koolhof), Province of Gelderland, The Netherlands, 30.x.2013 (reared to maturity).

4. Vindplaatsen van *Philodromus fuscomarginatus* in Nederland. ● = verzameld collectiemateriaal dat in Naturalis Biodiversity Center is ondergebracht; ○ = alleen fotografisch bewijs beschikbaar.

4. Localities of *Philodromus fuscomarginatus* in The Netherlands. ● = specimens collected and stored in Naturalis Biodiversity Center; ○ = only photographic evidence available.

Ph. fuscomarginatus is waargenomen in vier regio's op de hogere zandgronden (figuur 4). De noordelijkste waarnemingen komen uit de gemeenten Ommen en Dalfsen (Ov): Rechterense Veld, Arriënveld, Lemelerberg, Landgoed Junne, Junner Koeland, Boswachterij Ommen en Landgoed Beerze. Ten zuiden hiervan zijn waarnemingen gedaan op de Sallandse Heuvelrug (Ov): de Hellendoornse Berg en Sprengenberg/Koningsbelten (gemeente Hellendoorn). Er is één vindplaats in Twente (Ov): Landgoed Twickel (gemeente Hof van Twente). De meest zuidelijke waarnemingen komen van het zuidelijk deel van de Veluwe (Ge): het Kootwijkerzand (gemeente Barneveld) en de Veluwezoom (gemeente Rozendaal).

Op de volgende plaatsen hebben wij materiaal verzameld dat in de collectie van Naturalis Biodiversity Center is ondergebracht: Rechterense Veld (Dalfsen, ac 215-500), 4 ♂ en 2 ♀ (28.iii.2014); Arriënveld (Ommen, ac 228-507), 2 ♂ (28.iii.2014); Sprengenberg/Koningsbelten (Hellendoorn), 1 ♂ (28.iii.2014); Veluwezoom, Koolhof (Rozendaal), 1 ♀ (30.x.2013) en 2 ♂ (14.iii.2014).

Biotoop van *Philodromus fuscomarginatus*

De Nederlandse vindplaatsen laten zien dat *Ph. fuscomarginatus* een sterke voorkeur heeft voor zonbeschenen bosranden, zoals te vinden rond heidegebieden of open plekken in het bos, waar de soort zich ophoudt op stammen van levende grove dennen (*Pinus sylvestris*) (figuur 5). Deze voorkeur komt ook tot uiting in de literatuur, hoewel ook het voorkomen op spar (*Picea*) wordt genoemd (Bellmann 2010, Braun 1992, Hänggi *et al.* 1995, Roberts 1995, Sauer & Wunderlich 1997, Wunderlich 1982). Wij hebben overigens geen stammen van andere dennensoorten onder-

zocht op het voorkomen van deze renspeen; het zou interessant zijn om ook dat in de toekomst te doen.

Op de Veluwezoom (Koolhof) is de spin waargenomen van tien centimeter tot drie meter boven de grond. Waarschijnlijk komen de spinnen ook wel hoger in de bomen voor, maar dit valt al speurend vanaf de grond niet waar te nemen. Wunderlich (1982) stelt dat *Ph. fuscomarginatus* een exclusieve boomstambewoner is, en dus niet op andere plekken kan leven. Deze strikte binding aan boomstammen blijkt ook uit onze waarnemingen. Op de Veluwezoom waar de soort vrij talrijk voorkomt zijn alleen waarnemingen gedaan op boomstammen, terwijl ook allerlei andere structuren veelvuldig zijn afgezocht op spinnen. Bovendien is enkele malen waargenomen dat een verstoorde spin uit de boom viel en vervolgens in allerijl terugrende naar een boomstam, in plaats van dat ze op de grond een schuilplaats zocht. Verspreiding naar andere bomen zal mogelijk plaatsvinden via aangrenzende takken in de kroonlaag of door middel van ballooning, waarbij de spin aan een zijden draadje zich door de lucht met de wind mee laat verplaatsen.

Philodromus fuscomarginatus is met zijn platte lichaamsbouw goed aangepast om zich onder schorsschilfers en in spleten te verbergen. Dit gebeurt dan ook bij gevaar of slecht weer. De kleur van de spinnen lijkt speciaal te zijn aangepast aan het leven op de stammen van grove den: deze stammen hebben namelijk grijze en bruinoranje tinten (figuur 6). De volwassen mannetjes zijn door hun grijze kleur goed gecamoufleerd op de onderste grijze delen van de stam. Onvolwassen mannetjes en vrouwtjes in alle stadia zijn door hun bruinoranje kleur beter gecamoufleerd op hogere delen van de stam, die vaker bruinoranje zijn. Tijdens onze inventarisaties van *Ph. fuscomarginatus* zijn op alle plekken voornamelijk mannetjes aangetroffen.

5. Biotoop van *Philodromus fuscomarginatus*: randen van een bos van grove den of open bos waar de boomstammen veel zon vangen, (a) Rechterense Heide, (b) Sprengenberg / Koningsbelten en (c) Veluwezoom, Koolhof. Foto's: Marc de Winkel (a-b) en Jinze Noordijk (c)

5. Habitat of *Philodromus fuscomarginatus*: edge of Scots pine forest or open forest where sunlight can reach the tree stems, (a) Rechterense Heide, (b) Sprengenberg / Koningsbelten (both province of Overijssel) and (c) Veluwezoom, Koolhof (province of Gelderland).

6. Stammen van grove den zijn grijs en bruinoranje gekleurd; *Philodromus fuscomarginatus* is door de lichaamskleur perfect aangepast aan deze biotoop. Foto: Jinze Noordijk
6. Stems of *Pinus sylvestris* are coloured grey and orange-brown; this provides good camouflage for *Philodromus fuscomarginatus* that has the same body colours.

Blijkbaar bevinden zij zich met name op de onderste regionen van de stam die gemakkelijk afgezocht kunnen worden. Waarschijnlijk houden de vrouwtjes zich in de hogere delen van de boom op.

Boomstammen als leefgebied

Op boomstammen komen veel ongewervelden voor: sommige soorten zijn (deels) gebonden aan het leven op boomstammen. Er lopen massa's individuen van kroon naar bodem en *vice versa*, en veel bodemdieren gebruiken de stam als ontsnapingsmogelijkheid als het aan de grond te koud of te nat wordt (Büchs 1990). Een boomstam kent vele minibiotoop op zeer kort afstand van elkaar, veroorzaakt door de expositie ten opzichte van de zon en de wind, mede bepaald door kloven en loszittende schors (Nicolai 1986, Prinzig 2001). De aanwezigheid van (potentiële) prooidieren maakt boomstammen een aantrekkelijke plek voor spinnen. Er zijn dan ook vele soorten actieve jagers en webbouwers te vinden, van gespecialiseerde stambewoners tot meer generalistische soorten (Braun 1992, Noordijk & Berg 2001, Simon 1993, Wunderlich 1982).

Op de vindplaats van *Ph. fuscomarginatus* op de Veluwezoom (Koolhof) werden nog elf andere spinnensoorten gezien op de dennenstammen (exclusief de Linyphiidae). Hier worden ze kort besproken, in afnemende mate van binding aan boom-

stammen (zie ook Hänggi *et al.* 1995, Roberts 1995, Wunderlich 1982). Van de begeleidende soorten is *Philodromus margaritatus* (Clerck) de enige echt strikt aan bomen gebonden soort. Deze soort lijkt qua lichaamsbouw veel op *Ph. fuscomarginatus*, maar kan in tegenstelling tot deze soort op allerlei boomsoorten worden aangetroffen. *Salticus cingulatus* (Panzer) komt zeer vaak op boomstammen voor, maar loopt ook wel op takken en hekpalen. *Gibbaranea gibbosa* (Walckenaer) maakt vrijwel altijd een wielweb tussen de takken en/of stam van bomen, en *Araneus angulatus* Clerck in bomen en struiken. *Coriarachne depressa* (C.L. Koch), *Marpissa muscosa* (Clerck) en *Clubiona corticalis* (Walckenaer) jagen vaak op boomstammen en schuilen onder stukjes schors, maar komen ook voor onder en op stenen en (soms) bij muren (*M. muscosa* ook binnenshuis). *Anelosimus vittatus* (C.L. Koch) en *Dipoena melanogaster* (C.L. Koch) leven op bomen, op struiken en in hoge planten. De platte *Nuctenea umbratica* (Clerck) kruipt overdag onder schors en maakt vaak webben tussen een tak en een boomstam, maar ook vaak langs muren, aan hekken en andere structuren. De op dennenstammen op de Veluwezoom gevonden *Oxyopes ramosus* (Martini & Goeze) is de enige van de begeleidende soorten die niet op boomstammen thuis hoort. Deze spin leeft vrijwel exclusief in gewone struikhei (*Calluna vulgaris*) en andere stevige planten in warme, schrale terreinen en de waarneming is waarschijnlijk van een zwervend individu.

Opmerkelijk is dat enkele stambewoners, net als *Ph. fuscomarginatus*, een voorkeur hebben voor langdurig door de zon beschenen boomstammen (eigen waarnemingen). Deze situatie is juist in scherp begrensde bosranden goed voorhanden (figuur 5). In het natuurbeheer wordt vaak gewezen op het belang van geleidelijke bosranden met een zoom en mantel op de overgang van open gebied en het bos (Veling *et al.* 2004). Natuurlijk biedt een dergelijke bosrand aan veel soorten een leefgebied, maar stambewonende spinnen laten zien dat ook minder geleidelijke bosranden waardevol zijn voor bepaalde soorten.

Fenologie

Individue van *Ph. fuscomarginatus* zijn vroeg in de lente op dennenstammen waar te nemen. Als de zon de stammen beschijscht, komen de onvolwassen spinnen te voorschijn om te zonnen en actief achter prooi aan te jagen. Er kunnen dan (op ooghoogte) met name mannelijke spinnen waargenomen worden. Zij leiden blijkbaar een voor ons opvallender leven dan de vrouwtjes. Waarschijnlijk speelt de aanvang van de lente en de hoeveelheid warmte een belangrijke rol bij de ontwikkeling tot volwassenheid. In Duitsland met een landklimaat is de soort tussen juni en augustus volwassen (Bellmann 2010), maar op de Veluwezoom (Koolhof) zijn begin mei (2013 en 2014) al volwassen mannetjes gezien. Dat de spinnen de ontwikkeling goed kunnen aanpassen aan de heersende weersomstandigheden (zoals een vroeg voorjaar) bleek ook uit een vrouwtje dat op 30 oktober 2013 was gevangen op de Veluwezoom en in huis in een bakje met een stuk schors werd gehouden om volwassen te worden. Zij was namelijk al in december volwassen en zette haar (onbevuchte) eieren af op 2 februari 2014. Als de spinnen eenmaal volwassen zijn, worden ze al snel steeds minder vaak (op ooghoogte) waargenomen. De mannetjes zullen waarschijnlijk na de paring snel doodgaan, zoals bij veel spinnensoorten het geval is. De volwassen vrouwtjes begeven zich dan mogelijk naar hogere delen van de boom (zie boven onder 'Biotoop van *Ph. fuscomarginatus*' en hieronder).

Het in huis genomen vrouwtje bood ook inzicht in de constructie van de eicoon. Deze kwam overeen met de bouw van

7. Een juveniel mannetje van *Philodromus fuscomarginatus* is ten prooi gevallen aan een man *Ph. margaritatus*. Veluwezoom (Koolhof), 9.iii.2014. Foto: Marc de Winkel
7. A juvenile male *Philodromus fuscomarginatus* has fallen prey to a male *Ph. margaritatus*. Veluwezoom (Koolhof), 9.iii.2014.

de cocon bij andere *Philodromus*-soorten. Achttien eitjes werden dicht tegen elkaar aan gelegd, in een plat vlak met een cirkelvorm. Daaroverheen werd dun spinsel aangebracht. De eitjes werden vier dagen door het vrouwtje beschermd, waarbij ze erboven op zat. Hierna was ze op grotere afstand van de cocon te vinden. Dit gedrag is op de Veluwezoom ook waargenomen bij *Ph. margaritatus*, waarvan de vrouwtjes echter weken dicht bij de eicocon te vinden waren, mogelijk tot het moment waarop ze dood gingen. De constructie van platte cocons is een goede manier om de eieren onder stukken schors af te zetten. *Philodromus fuscomarginatus* zet de eieren waarschijnlijk hoger in de bomen af dan *Ph. margaritatus*, want in het veld zijn de eicocons van de eerste soort nooit gezien en van de tweede soort wel. Of dit een algemeen verschijnsel is, of een reactie op de aanwezigheid van *Ph. margaritatus* als concurrent op de dennenstammen op de Veluwezoom, is niet bekend.

Predator en prooi

Philodromus fuscomarginatus maakt geen web om prooien te vangen of detecteren, maar jaagt actief op de boomstam of in spleten (Wunderlich 1982). Spinnen uit de familie Philodromidae, ofwel renspringers, doen hun naam eer aan, want het zijn alle vliegenschlupe renners. Door deze snelheid kunnen ze hun prooien overvallen. De spinnen maken wel steeds een 'veiligheidslijn' aan de boomstam waar ze met een achterpoot contact mee houden. De paar keer dat wij de spinnen hebben zien eten hadden ze (zeer) kleine vliegende insecten te pakken. Het vrouwtje van *Ph. fuscomarginatus* dat uit het veld werd meegenomen at ook met graagte kleine vliegjes (niet-vliegende fruitvliegjes uit kweek) en springstaarten. Aangeboden exemplaren van de maartse vlieg, *Bibio marci* (Linnaeus), werden niet gepakt.

De spinnen vluchtten zelfs als een dergelijke grote vlieg (10-15 mm) in de buurt kwam.

Philodromus fuscomarginatus dient zelf ook als prooidier: op de Veluwezoom is waargenomen dat de spinnen *Marpissa muscosa* en *Ph. margaritatus* prederen op deze soort (figuur 7). Zonder twijfel zal *Ph. fuscomarginatus* ook fungeren als voedsel voor vogelsoorten die boomstammen afzoeken naar kleine diertjes, zoals boomklever (*Sitta europaea*), boomkruiper (*Certhia brachydactyla*) en mezen (*Parus* en *Cyanistes*).

Ten slotte

De familie Philodromidae (renspringers) omvat in Nederland thans twintig soorten, waaronder vijftien *Philodromus*-soorten, drie *Thanatus*-soorten en twee *Tibellus*-soorten (Van Helsdingen 2012 en dit artikel). De 'nieuwe' *Ph. fuscomarginatus* blijkt al op vrij veel plekken in verschillende regio's voor te komen. Of het hierbij gaat om relatief recente kolonisaties of dat de soort altijd over het hoofd is gezien valt helaas niet te achterhalen. Wij verwachten dat *Ph. fuscomarginatus* op veel meer plekken op de hogere zandgronden (het belangrijkste gebied voor grove den) is te vinden en zijn benieuwd waar de soort nog meer waargenomen gaat worden in de toekomst.

Dankwoord

We zijn Henk Soepenbergh, Mark Sips en Ellen de Bruin zeer dankbaar dat ze hun waarnemingen van *Ph. fuscomarginatus* op de website Waarneming.nl keurig hebben gedocumenteerd. André ten Hoedt van Natuurmonumenten gaf toestemming voor faunistisch onderzoek op de Veluwezoom.

Literatuur

Aakra K 2000. New records of spiders (Araneae) from Norway with notes on epigynal characters of *Philodromus fuscomarginatus* (De Geer) (Philodromidae) and *Araneus sturmi* (Hahn) (Araneidae). Norwegian Journal of Entomology 47: 77-88.

Bellmann H 2010. Der Kosmos Spinnenführer, über 400 arten Europas. Franckh-Kosmos.

Braun D 1992. Aspekte der Vertikalverteilung von Spinnen (Araneae) an Kiefernstämmen. Arachnologische Mitteilungen 4: 1-20.

Büchs W 1990. Zur Bedeutung der Stamm-

region von Bäumen als Lebensraum von Arthropoden und anderen Evertibraten. Zeitschrift für Angewandte Zoologie 77: 453-478.

Hänggi A, Stöckli E & Nentwig W 1995. Lebensräume Mitteleuropäischer Spinnen. Charakterisierung der Lebensräume der

- häufigsten Spinnenarten Mitteleuropas und der mit diesen vergesellschafteten arten. *Miscellanea Faunistica Helvetiae* 4: 1-460.
- Muster C 2009. Phylogenetic relationships within *Philodromidae*, with a taxonomic revision of *Philodromus* subgenus *Artanes* in the western Palearctic (Arachnida: Araneae). *Invertebrate Systematics* 23: 135-169.
- Nicolai V 1986. The bark of trees: thermal properties, microclimate and fauna. *Oecologia* 69: 148-160.
- Noordijk J & Berg MP 2001. De corticole fauna van platanen I: Arachniden (Arachnida: Aranea, Pseudoscorpiones, Acari). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 15: 13-31.
- Platnick NI 2014. The world spider catalog, version 15. American Museum of Natural History. Beschikbaar op: <http://research.amnh.org/iz/spiders/catalog>. DOI: 10.5531/db.iz.0001
- Prinzing AJ 2001. Use of shifting microclimatic mosaics by arthropods on exposed tree trunks. *Annals of the Entomological Society of America* 94: 210-218.
- Roberts MJ 1995. *Spinnengids* [vertaling en bewerking door AP Noordam]. Tirion.
- Sauer F & Wunderlich J 1997. Die schönsten Spinnen Europas nach farbfotos erkannt. *Sauers Naturführer*.
- Simon U 1993. Temporal species serie of web-spiders (Arachnida: Araneae) as a result of pine tree barkstructure. *Bulletin de la Société des Sciences Naturelles de Neuchâtel* 116: 223-227.
- Van Helsdingen PJ 2012. *Catalogus van de Nederlandse spinnen. Versie 2012. 1. Laatst bijgewerkt: 10 januari 2012*. EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden. Beschikbaar op: http://www.eis-nederland.nl/pdfs/vanHelsdingen_2012.pdf
- Van Helsdingen PJ 2014. *Fauna Europaea: Araneae. Fauna Europaea version 2.6.2*, <http://www.faunaeur.org>
- Veling K, Smit JT & Siebering V 2004. *Bosrandbeheer voor vlinders en andere ongewervelden*. KNNV, De Vlinderstichting & EIS-Nederland.
- Wunderlich J 1982. Mitteleuropäische Spinnen (Araneae) der Baumrinde. *Zeitschrift für angewandte Entomologie* 94: 9-21.

Geaccepteerd: 19 augustus 2014

Summary

A new running crab spider for The Netherlands: *Philodromus fuscomarginatus* (Araneae: Philodromidae)

Since 2010, photos of *Philodromus fuscomarginatus* (De Geer) taken in The Netherlands have appeared on the internet. This running crab spider was not yet known for the Dutch fauna. Spiders were collected in 2013 and 2014 to store as voucher specimens in the national natural history collection of museum Naturalis Biodiversity Center, to properly document the presence of this species in The Netherlands. This article describes the localities of this spider, and gives details on the identification, range, habitat preference and life-history. The spider is currently known from four regions in The Netherlands: the surroundings of Ommen, the Sallandse Heuvelrug, and Twente (all in the province of Overijssel), and the southern part of the Veluwe (in the province of Gelderland). It inhabits mainly forest edges, but also open forests, where it occurs on stems of *Pinus sylvestris* trees exposed to sunlight. The flat body of *Ph. fuscomarginatus* allows it to hide under bark fragments and in crevices, and its brown-orange or grey colour provides good camouflage. *Philodromus fuscomarginatus* hunts for small insects on tree stems, while large insects are avoided. The spider itself occasionally falls prey to other spider species. *Philodromus fuscomarginatus* overwinters as juvenile and reach maturity in spring. Eggs are laid in small flat clutches, which are protected by the female. We expect that *Ph. fuscomarginatus* occurs on more localities on the sandy areas of The Netherlands. Future inventories can hopefully provide a better insight in this matter.

Marc de Winkel
Annastraat 36
6821 EM Arnhem

Jinze Noordijk
EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden
Postbus 9517
2300 RA Leiden
jinze.noordijk@naturalis.nl